

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VI. De immutabilitate Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

est, & intima, nec habet pro ratione formali contactum immensitatis, licet illum præsupponat: ita & unio Dei cum anima iusti, per charitatem & gratiam. Denique, sicut si per impossibile, Deus non esset in Beatis, illis tribus modis generalibus, quibus est in omnibus rebus; unio tamen per modum speciei, ad quam lumen gloriæ disponit, sufficeret ut diceretur illis præsens secundum suam substantiam & essentiam; ita si per impossibile non esset in iustis per suam immensitatem, per gratiam tamen & charitatem, fieret illis substantialiter præsens.

130. Objicies primò cum Vazque: D. Thomas hic art. 3. explicans unionem Dei cum anima, quæ fit per gratiam, docet quòd Deus unitur animæ, & adest illi, ut amatum in amante: Sed hæc unio est solùm objectiva, & secundùm affectum, non autem realis, & secundùm substantiam: Ergo &c.

Respondeo quòd quando S. Thomas dicit, quòd Deus per gratiam unitur animæ, & adest illi, ut amatum in amante, non est intelligendus de sola unione formali, in qua consistit amor, & quæ est solùm objectiva, & secundùm affectum; sed de unione ad quam tendit, & quam efficit, si sit potens & efficax; quæ non est solùm secundùm affectum, sed etiam secundùm realem præsentiam amati cum amante, ut antea exposuimus.

Objicies secundo: In justificatione hominis, Deus non alio modo intelligitur esse in anima, quam ut infundens gratiã: Sed hic modus præsentia pertinet ad generalem existentiam Dei in rebus; illa enim (ut supra ostendimus) fundatur in operatione Dei virtualiter transeunte: Ergo Deus non est aliquo modo speciali præsens in anima iusti, per gratiam & charitatem.

Respondeo negando Majorem: licet enim in justificatione hominis, Deus sit in anima per modum agentis & infundentis gratiam, qui modus pertinet ad operationem Dei virtualiter transeuntem: hac tamen præsentia præsuppositã, mediantibus donis gratiæ in anima receptis, nascitur nova habitudo illius ad Deum, ut possessum, & præsentem, & resultat in ea modus quidam specialis unionis & præsentia, ratione cuius sanctissima Trinitas dicitur venire ad nos, & mitti, vel dari Spiritus Sanctus, ut antea declaravimus. Nec talis præsentia Dei ut possessi, est solùm affectiva, & intentionalis, sed etiam realis & physica: quatenus ipse Deus personaliter datur, aut mittitur, ut inhabitet, & sit præsens in anima, non solùm per modum agentis, sed etiam per modum amici conviventis ipsi animæ, per modum sponsi ab ipsa possessi; & per modum summi boni in quod habet jus, & quo fruitur imperfectè hic in via, & consummatè in patria, ubi erit specialis unio divinæ essentia in ratione speciei. Unde Augustinus: *Deus est in mundo sicut auctor & creator, in anima sicut sponsus in thalamo, in beatis sicut splendor, in iustis sicut adjutor & protector, & in reprobis sicut pavor & horror.*

in orat. Domi-
nic.

De hac mirabili & ineffabili præsentia, & unione Dei cum anima iusti, plura dicemus in Tractatu de Trinitate, quando agemus de missione Divinarum Personarum. Interim placet totam hanc de immensitate Dei disputationem, elegantissimis magni Gregorij verbis concludere. *Ipsæ manet intra omnia, & extra omnia: ipse supra omnia, & infra omnia: superior per potentiam, inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem, sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, inte-*

Disp.
12. art.
2. & 3.

Lib. 2.
Moral.
cap. 12.

A rius penetrans; nec aliã parte superior, aliã inferior, aut aliã parte exterior, aliã interior, sed unus & idem totus, ubique præsidendo sustinens, & sustinendo præsidens, circumdando penetrans, penetrando circumdans &c.

Similia habet Isidorus libro 1. de summo bono cap. 2. ubi divinæ immensitatis characteres sic describit: *Immensitas divina magnitudinis ita est, ut intelligamus eam intra omnia, sed non inclusum: extra omnia, sed non exclusum; & idèd interiorem, ut omnia contineat; idèd exteriorem, ut in circumscriptã magnitudinis sue maiestate omnia concludat. Per id ergo quod est exterior, ostenditur esse creator: per id quod interior, gubernare omnia demonstratur.*

B

ARTICVLVS VI.

De immutabilitate Dei.

Ad questionem 9. Divi Thomæ.

Duo circa immutabilitatem Dei agit D. Thomas cap. 9. primò demonstrat Deum esse omni modo immutabilem secundò ostendit omnem creaturam esse mutabilem, vel quantum ad esse, vel quantum ad aliqua accidentia, quæ etiam sequenti breviter exponenda, & demonstranda sunt.

§. Vnicus.

Demonstratur Deum esse omnino immutabilem, & omnem creaturam mutationi obnoxiam.

Dico primò: Deum esse omnino immutabilem. 132

Conclusio est certa de fide, & colligitur ex varijs Scripturæ, & SS. Patrum testimonijs, quæ infra referemus. Ratio etiam naturalis illam demonstrat. Prima quam adducit D. Thomas hic art. 1. & quæ est virtualiter triplex, sumitur ex tribus attributis, quæ sunt propria fundamenta divinæ immutabilitatis: scilicet à ratione actûs puri, à simplicitate Dei, & ejus infinitate, quæ remouent tres conditiones, quæ essentialiter requiruntur, vel saltem aliqua illarum, ad veram mutationem: ad illam enim requiritur primò potentialitas, seu privatio & carentia alicujus formæ, quæ se habeat ut terminus à quo: secundò requiritur subjectum mutabile, & susceptivum diversarum formarum: Tertio necessarius est terminus ad quem, seu forma de novo producta, & tali subjecto adveniens. Sic ergo D. Thomas tribus rationibus probat omnimodam immutabilitatem Dei. Primò quia est actus purus, subindeque caret privatione formæ, quæ se tenet ex parte termini à quo. Secundò quia est simplicissimus, ac proinde subjectum incapax motûs: illud enim debet de necessitate compositionem admittere, cum debeat in se recipere aliquam formam quam antea non habebat. Tertio quia est simpliciter infinitus, & omnes perfectiones in se continet, atque ita nihil potest illi advenire de novo, nec moveri ad aliquem terminum, seu ad aliquam formam, aut perfectionem quam antea non habuerit.

Secunda ratio sumitur ex eo quod Deus est primum movens simpliciter: Nam cum omnis motus procedat ab aliquo immobili, quod non movetur secundum illam speciem motûs: sicut videmus quòd alterationes, generationes, & corrup-

133

iones quæ sunt in rebus inferioribus, reducuntur sicut in primum mouens, in corpus cæleste, quod secundum hanc speciem motus non movetur, cum sit inalterabile, ingenerabile, & incorruptibile, oportet quod primum mouens simpliciter, in quod omnes motus, tam corporales, quam spirituales creaturarum per se primo reducuntur, sit omnino immobile, & omnis mutationis expers. Unde Aristoteles libro 1. de cælo cap. 9. lect. 21. apud D. Thomam, refert inter Enchiridia Philosophisimata: id est inter communia veterum Philosophorum dogmata, hoc fuisse præcipuum: *Primum principium esse intransmutabile.*

133. Tertia ratio petitur ex eo quod Deus est sua beatitudo, nec indiget extra se querere aliquid in quo beatificetur: Videmus enim quod quælibet res ubi peruenit ad centrum, statim quiescit, & tranquilla manet, nec amplius motu agitur, ut constat in igne, lapide, & alijs rebus inanimatis: unde si Deus sit essentialiter sua beatitudo, summeque veluti centrum, nec indigeat extra se querere aliquid in quo beatificetur & quiescat, erit omnino immutabilis.

134. Quarta ratio desumitur ex summa Dei immaterialitate: Nam quò naturæ sunt abstractiores à materia, eisque conditionibus, eo minus subijciuntur mutabilitati: natura enim angelica non patitur tot mutationes, quot humana, quia magis recedit à materia; ipsique Angeli quò perfectiores sunt, & à materiæ potentialitate magis recedentes, eò per pauciores & universales species intelligunt, & consequenter minus multiplicat suos motus & actiones: Ergo cum Deus sit in supremo gradu immaterialitatis & actualitatis, esse debet summè immutabilis.

135. Denique eadem veritas inductione demonstrari potest. Quinque enim solùm genera mutationum fingi possunt Deo contingere. Prima est quoad existentiam, si scilicet possit de novo oriri, aut interire. Secunda quoad situm, si ex uno loco possit commigrare in alium. Tertia per receptionem alicujus formæ quam de novo reciperet, vel per amissionem alicujus quam deperderet. Quarta quoad cognitionem, si inciperet scire quæ nesciebat, vel nescire quæ sciebat. Quinta quoad voluntatem, si vellet inciperet quod prius non volebat, vel nolle quod volebat. Has autem omnes mutationes à Deo removet Scriptura. De prima enim dicitur Psal. 101. *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* De secunda Jerem. 23. *Cælum & terram ego impleo.* De tertia Jacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: quæ verba ponderans D. Gregorius libro 12. moral. cap. 17. addit: Ipsa enim mutabilitas umbra est, quæ quasi Dei obscuraret lucem: si hæc per aliquas vicissitudines permutaret: sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla eius lumen umbra vicissitudinis intercidit.* De quarta dicitur Eccl. 39. *Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis eius. A seculo & usque in seculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu eius.* Quibus verbis Scriptura testatur, Deum immutabiliter omnia cognoscere, eò quod divina scientia in illo indivisibili & infinito æternitatis suæ nunc, omnia sic teneat præsentia, ut nec ei fugere possint in præteritum, nec de novo in futurum advenire, ut in Tractatu de scientia Dei, quando agemus de præsentia futurorum contingentium in æternitate, latius exponemus.

Tom. I.

A Denique de ultimo genere mutationis, dicitur Numer. 23. *Non est Deus quasi homo, ut mutetur, scilicet in consilijs suis.* Et 1. Regum 15. *Porro triumphator in Israel non parcat, & penitentiæ non flectetur: neque enim homo est, ut agat penitentiam.*

Ad hoc attributum referri possunt hæc elegantissima Augustini verba libro 1. Confess. cap. 4. *Immutabilis mutans omnia: nunquam novus, nunquam vetus, innovans omnia, & in vetustatem deducens superbos, & nesciunt. Semper agens, semper quietus; colligens, & non egens; portans, & implens, & protegens: creans, & nutriens, & perficiens. Queris cum nihil desit tibi; amas, nec astutus; zelus, & securus es: penitet te, & non doles; irasceris, & tranquillus es: opera mutas, nec mutas consilium: recipis quod invenis, & nunquam amittis: nunquam inops, & gaudes lucris: nunquam avarus, & usuras exigis: reddis debita, nulli debens; devas debita, nihil perdens.*

Dico secundò: omnem creaturam esse aliquo modo mutabilem, ac proinde perfectam immutabilitatem soli Deo competere. Ita D. Thomas hic art. 2.

Colligitur etiam ex fundamentis jam statutis: sicut enim in Deo triplex datur fundamentum immutabilitatis, scilicet ratio actus puri, simplicitas, & infinitas: ita & in quolibet ente creato, triplex est radix mutabilitatis. Prima, quia est ex non ente, & ad non ens continuo fluxu tendit. Secunda, quia est composita, vel ex materia & forma, vel ex subjecto & accidente, vel ex essentia & existentia. Tertia, quia finita est & imperfecta, cui semper aliquid potest vel addi vel auferri: Ergo omnis creatura essentialiter mutabilis est. Unde egregie Seneca: *Fluunt hæc, & assidue. Eiusmodi diminutione atque adjectione sunt. Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit juvenis. Nemo est mane, qui fuit pridie. Corpora nostra rapiuntur, fluminum more. Quicquid vides currit cum tempore. Nihil ex iis quæ videmus manet. Ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum.* Et Tertullianus libro de pallio cap. 2. *Totum versiforme est: dies & nox invicem vertunt, sol stationibus annuis, luna modulationibus mensuris variant, siderum distincta confuso, interdum deiecit quod interdum resuscitat. Cæli ambitus nunc sub divo splendidus, nunc nubilo sordidus &c. Mari fides infamis, dum & flustis temperatam, & extemplo de decumanis inquietat. Terram autem si recessas temporatim respiciri amantem, prope sis eandem negare, memor viridem cum conspicis flavam, mox visurus & canam. Mutant & bestia pro veste formam, nam & pavo pluma vestis, & quidem de cataclitico, imò omni concubilio depressior quæ colla florent, & omni patagio inauratior, quæ terga fulgent, & omni Symmate solutior, quæ caudæ jacent multicolor, discolor, & versicolor: nunquam ipsa, sed semper alia, est semper ipsa, quando alia: toties denique mutanda, quoties movenda.*

D E Sed homo præ cæteris creaturis, mutationi obnoxius est: *Quotidie* (ait Zeno Veronensis) *motu de patientia. Serm. de patientia. Libro 10. Harmonia. Libro de insect. riori. deme.* motu de patientia. Serm. de patientia. Libro 10. Harmonia. Libro de insect. riori. deme. motu de patientia. Serm. de patientia. Libro 10. Harmonia. Libro de insect. riori. deme.

Sed homo præ cæteris creaturis, mutationi obnoxius est: *Quotidie* (ait Zeno Veronensis) *motu de patientia. Serm. de patientia. Libro 10. Harmonia. Libro de insect. riori. deme.* motu de patientia. Serm. de patientia. Libro 10. Harmonia. Libro de insect. riori. deme.

*ziliū, meīs motibus equiparari non potest. De-
sideriorum meorum non est modus, nunc illa, nunc
ista cogito & desidero: undique patet mihi faci-
lis transitus, agilis discursus, de summis ad ima,
& de imis ad summa. Dignè explicare non pos-
sum, quot alternationis modos momentaneis per-
turbationibus induo, & quā multipliciter me
alternantium vicissitudinum motibus variare con-
suevi. Modò me in fiduciam erigo, modò in dif-
fidentiam cado: nunc per constantiam figor, nunc
subitaneo terrore concutor: modò me turbat ira,
modò ingens furor exagitat, &c.*

ARTICVLVS VII.

De aternitate Dei.

Ad quæstionem 10. Diui Thomæ.

139. **C**onstat ex suprâ dictis, Deum esse æternum,
& aternitatem illi soli propriè competere:
duplex enim est diuinæ aternitatis radix. Prima,
diuini esse plenitudo, seu ratio entis per essentiam:
quia nihil potest esse à semetipso, & totam essen-
di plenitudinem in se continere, nisi sit ab æter-
no, ut egregiè demonstrat Anselmus in profol.
cap. 22. ubi alloquens Deum, sic ait: *Tu verò es
quod es, quia quidquid aliquando, aut modò es,
hoc totus, & semper es. Et tu es qui propriè &
simpliciter es: quia nec habes fuisse, aut futurum
esse, sed tantum præsens esse, nec potes cogitari
aliquando non esse.* Quod etiam eleganter pro-
sequitur Tertullianus libro 1. contra Marcionem,
his verbis: *Deus si est vetus, non erit: si est no-
uus, non fuit: novitas initium testificatur, ve-
tustas finem comminatur: Deus autem tam alienus
est ab initio, & sine, quàm à tempore arbitro,
& metatore initij & finis.*

140. Secunda aternitatis radix est summa diuini esse
immutabilitas; sicut enim tempus, motum; ita
æternitas, perfectam immutabilitatem consequi-
tur. Unde Fulgentius de fide ad Petrum cap. 7.
*Firmiter tene, & nullatenus dubites, Deum si-
cut immutabilem, ita solum verè æternum esse.*

cap. 7. Idem declaratur in visione Danielis. *Aspiciebam
(inquit) donec Throni positi sunt, & antiquus
dierum sedet &c.* Ubi tria ponderanda sunt, & qui-
bus summi numinis aternitas designatur. Primum
est, quòd Deus, *Antiquus dierum*, à Daniele

de diui.
nomi.
cap. 10. appellatur: *Sic enim nuncupatur* (inquit Diony-
sius) *ed quod omnium sit aternitas, & tempus:
quòdque dies eius aternitatem, atque omne tem-
pus antecesserit; quòdque aternitatis, & dierum
sit auctor, mutetque opportunitates, & tempo-
ra.* Secundum est, quòd ei paratur thronus: nam
thronus, ratione firmitatis, diuini esse immuta-
bilitatem designat, quæ aternitatis est radix. Ter-
tium est, quòd Propheta Ezechiel testatur se vi-
disse hunc Thronum, non in firmamento, vel
sub firmamento, sed super firmamentum, ex cu-
jus uniformi motu, omne tempus originem ha-
bet: ut significaret, Deum ratione suæ aternita-
tis esse supra omnia tempora, ipsūque (ut lo-
quitur Dionysius loco citato) *esse omnium ævum,
& tempus: ante dies, ante ævum, ante tempus.*

Unde Bernardus Dei naturam, ejusque aternita-
tem describens, dicit: *Tempora sub ea transiunt,
& non ei: futura non expectat, præterita non re-
cogitat, præsentia non experitur.* Hoc ergo præ-
supposito, tanquam de fide certo, exponenda est
definitio aternitatis à Boëtio tradita, & quadam

Serm.
80. in
Cant.

A difficultates, quæ circa illam occurrunt, breviter
discutiendæ sunt.

§. I.

*Explicatur definitio aternitatis à Boëtio
tradita.*

Dico primò: Aternitas rectè definitur à Boë-
tio: *Interminabilis vite tota simul, & per-
fecta possessio.* Ita D. Thomas hic art. 1. 141.

Explicatur hæc definitio. Dicitur primò aterni-
tatis, *possessio*, ad designandam ejus immutabi-
litem, stabilitatem, & indeficientiam: illud
enim dicimur possidere, quòd firmiter, & quietè
habemus, & à quo nullo modo dimoveri possu-
mus, ut ait S. Doctor loco citato in resp. ad 6.

Secundò dicitur, *tota simul*, ut per hoc à tem-
pore distingatur, cujus essentia tota simul non
est, sed per successione, & per partes acquiri-
tur, ut ibidem docet idem S. Thomas in resp.
ad 4. & in 1. sent. dist. 8. quæst. 2. art. 1. ad 4.
ubi dicit, quòd per istas duas particulas, duplex
imperfectio, quæ est in tempore, ab aternitate
excluditur: imperfectio scilicet divisionis, quæ
excluditur per istam particulam, *tota*; & imperfec-
tio successione, quæ per particulam, *simul* tol-
litur. Unde aternitas consistit in unico *nunc*
indivisibili, quòd nunquam est crastinum, nun-
quam hesternum, nunquam præteritum, nun-
quam futurum, sed semper hodiernum, sem-
per nunc in quo Deus omnia cognoscit; tam fu-
tura, quàm præterita, & præsentia, ut docet
Augustinus in Psal. 2. explicans illud, *Ego hodie
genui te*, ubi per *hodie* intelligit aternitatem,
in qua (inquit) *nec præteritum quidquam est, qua-
si esse desuit, nec futurum, quasi nondum sit.*

Unde egregiè Petrus Damianus epist. 4. cap. 8.
*Omnia que apud nos elabendo discurrunt, &
per temporum vicissitudines se variant, apud illud
hodie (æternitatis) stant, & immobiliter per-
severant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis
est, in quo mundus iste sumpsit exordium: in illo
iam & ille nihilominus est, in quo iudicandus
est, per æterni iudicii æqualem.*

Tertio dicitur, quòd illa possessio vite est per-
fecta, ad excludendum nunc temporis (inquit
D. Thomas hic art. 1. ad 5.) licet enim nunc
temporis totum simul sit, ac partes non habeat,
tamen absolute non est quid perfectum, nec in
eo res aliqua perfectè possidetur.

Quartò dicitur quòd aternitas est *possessio vite*,
potius quàm esse: quia, ut ibidem dicit S. Do-
ctor in resp. ad 2. esse non se extendit ad ope-
rationem, sicut vivere, quòd non solum de ope-
ratione, sed etiam de esse prædicatur in viventi-
bus: quia in viventibus vivere est esse, ut dicitur
3. de anima text. 37. Vel secundò dicere possu-
mus cum eodem in 1. sent. loco citato, ad 2. quòd
potius dixit Boëtius aternitatem esse possessio-
nem vite quàm esse, quia in illo qui solus habet
æternitatem, esse & vivere sunt omnino idem
& illam summam actualitatem, quæ tanta est,
ut Deus suum esse & operari sibi identificet,
per hoc voluit nobis indicare.

Tandem dicitur, quòd aternitas est *possessio
vite interminabilis*, ad designandum quòd illa
omni prorsus termino careat, nec habeat, vel
habere possit principium, aut finem. Unde cir-
culo comparatur: tum quia figura circularis om-
nium perfectissima est: tum etiam, quia cum
principium fini conjungat, caret ipsa principio &